

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Birkedommen
Hedegaards Afskeds
tale $2\frac{1}{2}$ 1769.

Krigsraad og Birkebonner
Hedegaards
Afskeds-Sale,

holdt

paa Rauneberg Birke-Sing

Torsdagen d. 21 Decbr. 1769.

Gørse, 1770.

Trykt hos Jonas Lindgren, det Ridderlige
Akademies Bogtrykker.

Mine Herrer!

Sil hvad Ende denne Samling i Dag er anstillet og skeer, har de fra mig til samtlige Districtets Sogner, forlængst udgangne Placater, i Forveien, noksom kundet betyde alle og enhver om; jeg har villet underrette de Irrende om Aarsagerne til min Bortgang herfra, jeg har vildet og vil rette for mig, om nogen skulle have noget, at anke eller besværge sig over mig, jeg ville giøre Reede og Regnskab for mit Embedes Huusholdning i den heele Tid, jeg har været hos Eder, jeg vilde sige Eder den Sindsforfatning jeg nu gaaer bort med, og efter min Bortgang

stedse agter at beholde, imod Eder, med et Ord: aabne Eder min Siæls inderste Tanker og udtømme mit ganske Hierte i Eders Kiærligheds Varme, alt for at skille mig herfra paa en Maade, der kunde stemme overeens med det Vaand, der hidindtil har været os imellem, og paa min Side skal være og blive uopløselig; Men jeg mærker allerede, at det vil falde mig tungt og besværligt at udføre, hvad jeg herom havde foresat mig at sige, da denne Act, som er og bliver den sidste paa dette Sted, hvor jeg den største Deel af et halvt Seculo har, saa at sige, havt hiemme, ikke kan andet end være mig heel emfindtlig; helst Emfindtlighed desuden er Alderdommens visse Medfølgere, og tiltager med samme. Og som da i saadan en Tilstand hverken Sindet eller Tungen vil giøre mig den behørigte Tjeneste, saa lader jeg det blotte Hierte nyttre sig, i den fuldkomne Fortroelighed, at I, mine Venner, bliver bedre tilfreds med en nøgen Oprigtighed og reen Erklæring, end med pyntelige og høitrvænde Ord, der den meste Tid betyder intet, og over-

overalt lige saa lidet vilde passe sig til Stedet, som at vilde gaae paa Stylder naar man er nær ved at behøve og bruge Krykker:

Viid da, det er mig ei om Ziirlighed at giøre,
Men at jeg Sandheden usminket kan fremføre;
Dog ei desmindre vil jeg pønske lidet paa
At Talens Verbarhed ei slet mishage maa.

Medens jeg da efterkommer dette saa got, som Stedet, Leiligheden og mit Sinds nærværende Tilstand tillader, udbeder jeg mig et Diebligs Taalmodighed, et velviligt Øre, et stille og uindtaget Sind, men for alle Ting et reent og got Hierte, salsdant et, som jeg paa min Side igien skal stræbe at vise imod enhver.

Som det da har behaget Hans Kongelige Majestet vores aller-naadigste Souverain, efter nesten 2 Aars indstændige Ansøgning og 52 Aars allerunderdanigste Tieneste her og andensteds, nu at lade mig Sin ringe Tiener fare i Fred, og ikke aleene aflagt mig med en anseelig aarlig Pension for min øvrige Livs-Tid,

men endog ladet denne Sin høie Naade strække sig til mine Efterladende, med videre. Saa finder jeg mig høist bepligtet herved offentlig at giøre saadant bekiendt, som til den Høiestes Ære, Kongens Lov og Priis, saa og til andre høie Befordres underdanige og ærbødighedsfulde Tak, men især til deres bedre Oplysning og Underretning, som maatte have fæstet nogen Troe til det saa urigtige Begreb og den vrange Udtydning, der imidlertid, efter enhver Tænkemaade, er bleven gjort over denne min saa uformodede og paa eengang udbrudte Beslutning; hvilket jeg dog, for at spare dem, der ikke har villet spare mig, forbigaaer her at røre videre ved, men i dets Sted aleene vil lade den mig meddeelte Høikongelige allernaadigste Bevilgning tale for mig, og enhver egen Samvittighed sige dem Næsten. Allerhøistfamme er da lydende, som følger:

Si Christian den Syvende,
af Guds Naade Konge til Danmark og
Norge, de Benders og Gothers, Hertug udi Sles-
vig Holsteen, Stormarn og Dytmarsken, Greve
udi Oldenborg og Delmenhorst, 2c. 2c. Giøre alle
vitterligt, at efter som Os Effelig Doctor Juris
Christian Ditlev Hedegaard, Vores Krigsraad
og Birkedommer samt Skriver ved Vores forrige
Tjenske Rytter-Districts Birk, for Os haver aller-
underdanigst andraget, at han nu i 39 Aar har be-
tient samme Embeder med al Flid og Troværdighed, og
derforuden allernaadigst har været anbefalet adskillige
publike Commissioner og Forretninger, men at hans
høie Alderdom af 70 Aar, samt daglig aftagende
Sinds og Legems Kræfter, ei tillader ham længere
at udholde de ved hans Embeder nu meere end før
forefaldende mange Reiser og andre Besværligheder;
Thi ville Vi efter bemeldte Krigsraad Hedegaards
herom giordte allerunderdanigste Ansøgning og Be-
giæring, hannem fra ovenmeldte hans Birkedom-
mer- og Skriver-Embeder hermed i Naade have for-
løvet, saa og derhos allernaadigst bevilge, at han i
Henseende til hans lange og troe Tjeneste samt ud-
viste Flittighed ved de adskillige af ham i Trykken
udgivne Skrifter, maa, saalænge han lever, nyde
Fire Hundrede Rigsdaler aarlig Pension, nemlig

de hidtil i Løn og Refusion for Afgang i Skifte-
 Sallario af Borens Cassa aarlig oppebaarne 230
 Rdlr. og de øvrige 170 Rdlr. af hans Efterkom-
 mer i Embedet. Tilgemaade og at bemeldte Krigs-
 raad Hedegaards Hustrue efter hans Død, saa-
 længe hun i Enkestand forbliver, maa af bemeldte
 Embeders Indkomster nyde Et Hundrede Rigsdal-
 ler aarlig Pension. Forbyndendes alle og enhver
 herimod efter som skrevet staaer, at hindre eller i no-
 gen Maade Forfang at giøre, under Vor Hyldest
 og Naade. Givet paa Vort Slot Friderichsberg
 den 13 October 1769.

Christian.

(L.S.R.)

D. Thott.

Og da nu heraf tydelig og haandgribelig
 erfares det som er tvertimod hvis der, som
 meldt, har været udsprede herom, saa haa-
 ber jeg at de som hidindtil har tænkt eller
 troet andet, fra nu af i det mindste vil
 forlade deres forrige Tanker, og ikke aleene
 dømme mildere, bedre og rettere om denne
 min Beslutning, men endog blive mig
 gunstigere herefter.

Men

Men for at komme mit foresatte Maal noget nærmere, saa er det nu, paa nogle faa Maaneder nær, 40 Aar siden jeg første Gang kom til dette Sted og Embede, som jeg da nu igien forlader. Med hvad Hierte jeg tiltraadde samme, og med hvad Hierte jeg nu atter fratræder det, er Gud og mig selv eene og best bekiendt.

Begge Tidspuncter har imidlertid meget tilfælles og overeensstemmende med hinanden, som det desaaarsag ikke maatte fortaenkes mig, at blive staaende et lidet ved.

Jeg kom hertil med en aarlig Pension af 200 Rdlr., reisende sig fra min forhen til allernaadigste Velbehag andensheds udviiste allerunderdanigste Tjeneste, saasom ved Krigs-Cancelliet, i Holsteen og Jylland, ic. Jeg gaaer herfra med en fordoblet.

Jeg blev ved Antrædelsen meget u-tierlig, ja ret uartig, begegnet, foruden

A 5

mange

mange andre Prøver, der af de til saadan Ende udsatte da blev sat paa mig.

Give Gud, at denne min Fraskillesses-Time maatte, som jeg og vil haabe, befinde sig anderledes.

Jeg var i megen Bekymring over en mig kort tilforn, uden Ansøgning, i min Fødebye, allernaadigst opdragne, i visse Maader langt fordeeltigere, men derhos vanskelige Regnskabs-Betiening, nemlig, Løihuusforvalter-Tienesten i Kiøbenhavn, da det heel uformodentlig heed til mig som fordum til Abraham: Gak ud fra din Faders Huus, og fra al din Slægt, til et fremmed Land som jeg vil vise dig.

Jeg gik og fandt et Land for mig, som flyder med Melk og Honning, et Land, som i den og andre Henseender, vel kunde fortjene at kaldes eller lignes ved det andet Canaan, naar man ikkun ikke var eller alt for længe bliver fremmed derudi.

Min

Min Befyrning har visselig ikke været mindre i denne Tid, da jeg har lagt som inellem Hamren og Ambolten, og svævet i Uvished om Udfaldet, der endda skeede paa en uventet Maade, ved et ubetænkt Middel og paa en Tid da alt Haab fast var ude, ja jeg kan med al Sandhed bevidne, at det har kostet mig langt større Møie og Umage at komme ud af Tjenesten, end jeg nogensinde har anvendt for at komme derudi.

Lige indtil det Dieblik at min Bestalling paa Birkedommer-Tjenesten af Hans Majestet nu Sal. og Høilovligst Ihukommelse Kong Christian den Siette blev underskreven, mødte der Vanskeligheder, Modstand og Forhindringer, som fornedelst det at jeg saa nylig tilforn var emploiered til den ovenmeldte anden Tjeneste, nær havde omstødt det som siden efter var resolveret.

Hvad har der ikke været lagt i Veien for mig, og hvor haardt har det ikke staaet, inden

inden dette sidste imod saa manges Tanke og Tykke endelig har naaet sin Fuldkommenhed, da dog ingen taber meere derved end jeg selv.

Hvorledes Mellemrummet har været vil jeg ikke melde videre om, end at jeg haaber at have levet saaledes iblant Eder, at jeg ikke tør skamme mig ved at have levet, og jeg frygter mig ikke for det tilbage værende, da jeg er forsikkert om at forefinde en naadig Gud.

Hvad der videre og egentlig har været mig til denne saa hastige Forandring, vil jeg søge at undertrykke, og om mueligt, reent forglemme.

Jeg ønsker alene, at dersom her skulle findes nogen, som jeg maatte have givet Marsag til Misfornoielse, enten i Omgang eller Behandling, de samme da maa være og blive lige saa fornøiede ved min Bortgang, som jeg er glad og fornøiet ved at afvige og overlade Kamppladsen til andre.

Det

Det skal inderligen glæde mig, om den, som skal betræde denne vanskelige og besværlige Post efter mig, maa have bedre Skiebne, Lykke, Held og Gaver til at bestride samme, og fornøie enhver og derhos selv være og blive fornøiet, end jeg, der dog hverken har sparet Gliid, Umage eller Bekostning derpaa, men endog i den Henseende ladet mig Livet være suurt og meifommeligt, naar andre har søgt at divertere og forlyste sig.

Skulle jeg da end ikke i alt have været alle til Maade, som i dette Livs Ufuldkommenhed og især den Situation en Underdommer hos os er bestæet udi, er plat umueligt, saa veed jeg dog, imellem Gud og min Samvittighed, at jeg i alle mine Jdrætter og Handlinger bestandig har havt Gud og Retsfærdighed for Øine, og at om jeg endda har feilet, det dog aldrig har feilet mig paa Villie og Reedelighed til at udfinde, saavidt det stod til mig, det rette og nette, aldrig handlet af private og interesserede Affigter, aldrig imod min Indsigt og

og

og Overbeviisning, allermindst giort nogen Uret forsetlig.

Dette indvortes Bidnesbyrd, som jeg haaber at bestaae med for den Øverstes Domstoel, hvor jeg snart maa vente at vorde krævet til Regnskab for mine Bedrifter her neden til, trøster og glæder mig imod alle vidrige og udvortes Domme, der lidet eller intet anfægter den, hvis eget Hierte ikke fordømmer ham, men meere giver ham Frimodighed til med Apostelen at kunde sige: Mig er det en saare ringe Ting at dømmes af eder eller nogen menneskelig Dag.

Langt fra at jeg hermed sigter til at gjøre mig selv retfærdig. Ach nei! jeg veed alt for vel at jeg er et Menneske, samme menneskelige Feil og Skrøbeligheder undergIVEN som alle andre, og neppe troer jeg at der er nogen som tænker ringere om mig, end jeg selv, just fordi jeg selv best kiender og indføer min egen Ufuldkommenhed. Kilden til de Feil der, af mig, som

Men-

Menneske, kan være begaaet, og den det aleene bør tilskrives, hvor og naar det under Embedets mig mueligste og omhyggeligste Føring, kan være skeed, at Tingenes Nærhed, Personernes, Drifternes og Omstændighedernes, maaskee indbildte, noiere Kundskab, har virket saadanne stærke, strænge og overveiende Indtryk og Begreber paa Sind og Sanser, at det, i det mindste paa den Tid og udi saadan Combination, har været mig unueligt at handle eller staae imod, skiont disse selvsamme Ting siden efter kan have havt ulige ja vel endog ganske stridige Virkninger hos andre; ligesom det og kan være mueligt, at samme vilde og kunde have gjort foranderlige Indtryk paa mig selv, paa en anden Tid, i en friere Tilstand eller længere Afstand a). Det er derfor i denne og flere Henseender jeg visselig har meget at bebreide mig selv, andre kunde maaskee have mere, Gud det allermeeste.

Denne

a) Vid. Stewards Grundsåke pag. 11.

Denne Tanke og Overbeviisning mortificerer og ydmyger mig i saadan en Grad, at jeg desformedelst hermed paa det allerindstændigste vil have alle og enhver Tilstedeværende og Fraværende ombedet, i Kiærlighed at oversee, tilgive og forglemme om noget i saa eller andre Maader, skjønt (som jeg vidner for den Høiestes Afsiun) uden Forsæt og Villie, af mig maatte være forseet imod dem, ligesom jeg af et reent og got Hierte forsikkrer enhver om det samme fra min Side, om det endog, som jeg dog ikke vil troe, maatte være skeet frivillig og af Ondskab, erbydende mig derhos til al muelig Erstatning i uformodentlig befindende andet Fald. Har derimod nogen funden sig fornøiet med min ringe Tjeneste, de samme kunde og maae sikkert forlade sig til det samme herefter, saavidt min nu ringere Evne strækker sig. I øvrigt tilbeder jeg mig fremdeles alles, men især de Godes og Dydiges, oprigtige Ven- skab, Yndest og Bevaagenhed, herefter ligesom hidtil, og indtil mine Dages Ende.

Troer

Troer mig, mine Venner! og værere visse paa, at dette Skridt er ikke skeed uden at giøre som et Slags Vold paa mig selv, og af en virkelig Selvfornegtelse; de Fordeele, jeg forlader, anseer een anden for et Levebrød, mine Huus-Omstændigheder ere vist ikke saa overflødige, at jeg skulde kunde regne og ansee dets Tab for ligegyldigt og som intet. Jeg hverken var eller, Gud være æret, endnu er, saa aflægs, at naar Skillingen aleene havde lagt mig paa Hjertet og været min Hovedsag, jeg jo endnu en Tidlang kunde have slentret med, eller i det mindste ved en Medhielp forestaaet Embederne og selv beholdt Profiten. Men da mit Sind's Roelighed, mit omme Gemyts Beskaffenhed, Menneskers Vanart, Tidernes Vanfærlighed, Alderens Tiltagelse, den dermed følgende Emfindtlighed, min Lyst til at læse og arbeide i Stilhed, og andet saadant meere, har krævet dette Offer af mig; saa lad Eders Medlidenhed, Tienstvillighed og vedblivende gode Hiertelav, lette og forsøde mig Resten, om
B
ellers

ellers denne Skilsmisse ikke skal blive mig utaalelig.

Men jeg maa være kort, da det just i Dag er den korteste Dag, og i hvor tungt det end falder mig at tage endelig Afssked herfra, skride til at sige Eder det alletider rørende, men især høist emfindtlige sidste Farvel.

Nu saa far da vel du saa længe dyrkede, i Verdens Dine saa høit agtede, men i dig selv saa ufuldkomne som utilstrækkelige, skjønt derhos meget kunstslede, Retfærdighed b). Uelændige Copie, svage Skygge af den fortræffelige, ædle, ægte høie og hellige Original, hvis Billede og Overskrift du fører.

Prægtig er dit Tempel, kunstig din Indretning, herlig din Tjeneste; men,
hvi

- b) Ces amas des Loix & coutumes, dont la fraude tire si grand partie & qu'on a l'indulgence de nommer Justice Angola II. Part. pag. 62.

hvi falder Veien og Indgangen til dig saa vidtløftig, vanskelig, kostbar og besværlig formedelst de mange Udenværker og Toldsteder, man har at passere, inden man kan komme dit Huse nær og faae dig selv i Tale, da du dog vil og bør være en aaben Friestad og Tilflugtssted for alle Betrængte.

Smukke Videnskab, gyldne Kunst, useilbare Alchymie, langt reellere end hin philosophiske eller saa kaldede de Wiises Steen, aleene at der ikkun sees derhen, det Productet alletider bliver saa puurt, reent og gehaltig, at det kan conservere sin Farve i Anfægtningers Ild og staae sin Prøve paa Samvittighedens Capelle.

Du byder og vil at enhver skal hjælpes til Rette og til sit, men hvor ofte skeer dog ikke, som jeg vil troe imod Villie og Hensigt, her i Livet det som er lige tvert der imod, endog naar man paa det nøieste følger dine saa nøie afmaalte Regler og

Forskrifter c). Vel veed og tilstaaer jeg, at det ikke er, bliver eller kan vel være anderledes i en Tilstand, hvor den mueligste Fuldkommenhed bestaaer i den mindste Ufuldkommenhed; men just derfor har jeg, for min Deel, holdt det sikkert, raadeligst og best, herefter aleene at vende og holde mig til Dig, o ævige og himmelske Retfærdighed! i Ligning til hvilken al menneskelig og jordisk Retfærdighed dog ikkun er som et besmittet Klædebaand, Du, ja Du aleene kan trøste, opholde og belønne mig for hvis jeg hidindtil har lidt i Forkrænkeligheds og Forfængeligheds Tjeneste, hvorunder og igiennem Du dog har ladet mig see et Glimt af Din, skjønt tugtende dog derhos lokkende, Naade, der lærer mig med Haanden for Munden at kysse paa Kiset, og ære Din Viisdom; den Viisdom, som har viist og overbeviist mig om
mine

- c) La Science de rendre à chacun le sien (siger Mousin i hans paix de l'ame) est tournée en invention de rendre le sien, les biens de chacun.

mine egne Anslags Daarlighed, og omfi-
der udført alting til mit Beste.

Har jeg da (som i det mindste ofte og
lige saa tit er faldet mig ind, som noget
vidrigt er mødt mig paa denne selv udvalg-
te Bei, og i den Henseende meget naget
mit Sind) forseet mig med at forlade Hel-
ligdommens Tieneste som jeg fra først
af var udseet, bestemt og forbered til, og
i Steden for herudi at følge og lyde mine
nu afdøde kiære Forældres velmeente Raad
og Villie, har egenraadig, og, som uden
Compass, vovet mig ud paa det vilde og
brusende Hav; saa har jeg nu og længe nok
maattet holde Søen, imidlertid været ka-
stet hid og did af Bølgerne, ofte været nær
ved at lide Skibbrud og forgaae.

Endelig har Stormen hørt op, Søen
lagt sig og Havet blevet roelig, saa jeg nu
kan see Land, og beholde Havnen i Sigte,
hvortil om end Indløbet er noget snævert
og besværligt, jeg dog venter indenfor at
finde fuldkommen Lye og Læe, Roelighed

og Sikkerhed, naar man ikkun veed paa en fornuftig Maade at betiene sig deraf. Og som jeg da med Poeten maae sande og tilstaae, i de Halvfierdesindstive Aar jeg nu har staaet i Sammenhæng med Verden,

At have seglet nok med Last af Verdens Laster,
Saa stryges Seglet ned og jeg til Havnen haster,
Mit Haabes Anker er bereed i denne Stund
At kastes paa min Guds trofaste Forsyns Grund.

Hvad er da billigere, hvad meere fornødent, end at den endnu tilbage værende, formodentlig ikkun korte, Tid, bliver anvendt og opofret aleene til Gud, Wiisdom og mig selv. I saadan mit Sinds Forfatning strekker jeg min Udsigt langt over hin Side Livets og Gravens Grændser, hvor et Blik ind i Evigheden rører mit Hierte, og dette igien Munden til at udbryde i dette Suk:

Fra Lasters vilde Hav og Lysters onde Bande
Eil denne Trygheds Havn jeg ønsker mig at lande,
Jeg vil og segle did og passe Bind og Dag,
Dog stiller al min Sag i Herrens Velbehag.

Denne

Denne saa ofte, saa længe og saa inderlig attraaede Dag er da endelig ankommen, den Dag, paa hvilken jeg med Psalmisten kan sige: Min Siæl, kom nu igien til din Roe, thi Herren har giort vel imod dig. Psalm. 116. v. 7. Ja visselig har Herren giort vel og saare vel imod mig, da han paa Alderdommen forunder mig Roelighed og Tid til at kunde tælle de saa Dage der endnu maatte være tilovers for mig, og derved bekomme den Viisdom i Hiertet, som eene kan gjøre os lykkelige i Evigheden, samt her give os Kraft og Mod til i Tide at sige Verdens Trældom god Nat, der, naar det endog har været paa det herligste, i sig selv dog er intet andet end et forgyldt Slaverie, Aandens Fortærelse, Sindets Bremmelse, Forsænelighedens Dynge, det rette og lykkelige Livs Død og Grav.

Saa far og vel, I Retfærdighedens værdige Medtjenere, Sandhedens Forfægtere og Stridsmænd, Ondskabs Forsølgere og Hevnere, de Undertryktes

B 4

Bistand

Bistand og Forsvar; I, hvis Tieneste bestaaer i at berede Justitiens Altene og bane Veien dertil. Retfærdighedens Overherre være selv Eders Styrere og Ledere paa og igiennem denne Torne- og Fristelse-fulde vei. Han forlene Eder Kraft og Styrke oven fra til at føre Eders vanskelige og vigtige Embede her nedentil til saaledes, at Retfærdighedens Krone maa være henlagt til Eder, og omfider blive Eders visse Deel. Jeg takker Eder for Eders kiærlige Omgang med mig, medens jeg har vandret iblant Eder, for hver Gang I har hiulpet mig til at udfinde Sandheden, hvor den søgte at skiule og forstikke sig for mig; bliver da ved at ære og elske Sandhed, og værer visse paa, at Sandhedens Gud ikke skal lade Eders Arbeide være forgiæves eller ubelønnet.

Far og vel, du min kiære Flok, I det forrige Fynske Districts fordum blomstrende, nu tildeels affaldne eller halv visnede, Boder, jeg ønsker over Eder og Eders alt got, Gud selv være Eders Troster, Hjælper og

og Forsvar; taber ikke Modet, I har visse-
lig Aarsag at haabe en lykkelig Forandring
og Forbedring udi Eders nærværende Om-
stændigheder af vor milde Konges Landsfa-
derlige Omhu for Eders og Landets Beste,
naar I ikkun ikke selv forspilde det, men paa
Eders Side stræber at gjøre dertil hvad I
kan og bør. Viser Eder som skionsomme,
duelige og stræbsomme Arbeidere i Wiin-
gaarden; Gud og Kongen vil vist nok vel-
signe og forfremme Borten. Forsynet har
saa vildet, at jeg endnu i levende Live, og
førend jeg med alle forlader Verden, maa
forlade Eder, men forlader Eder til, at hver-
ken mit Hierte, Dre eller Dørre herefter,
meer end hidindtil, skal være tillukte for E-
der; jeg vil og skal alletider findes villig og
bered til enhveres Tieneste som maatte behø-
ve og forlange den, ja endog til deres, som
ei saa just kunde have fortient eller være be-
rettiget til at vente sligt af mig. Frygter
derfor ikke at komme, og at komme tomhæn-
dede, til mig; I veed selv best, hvor lidet
sligt nogensinde har rørt mig eller hindret
Eder fra at faae mig i Tale, endog i de Ti-
mer,

mer, som billigen burde være mig selv forbeholdne og helligede; jeg skal aldrig nægte Eder min Raadføring og Underviisning, og aldrig raade til andet, end det som maatte være Eders sande Gavn og Beste, om I ellers vil følge og lyde det.

Endelig saa far da vel, I Livets tvende Poler, Verdens, hvad skal jeg heller sige, Magnater eller Magneter, den fortryllede Hobs almindeligste Huusguder,

Haab og Lykke!

Nævne, som et urigtig Begreb har tilveiebragt fast guddommelig Vre og Dyrkelse; Væsener, som man i Verden gjør saa meget Væsen af, og den meeste Tid kiender saa lidet til; bedragelige Skin, forførende Lygtemænd, som man fielden lærer at kiende ret, førend bag efter, og naar det nesten er for sildig. Længe nok har I skuffet mig, skuffer nu andre; jeg, som af Skade er bleven viis, har med Eder inter videre at skaffe; Gud skee Lov, Kullen i saavidt er spillet og Legen for mig her har

E N D E,

og jeg med Glæde kan sige

E V A S I.

Svar

S v a r

paa

Hr. Krigsraad og Doctor Juris

Christian Ditlef Hedegaards

Afskeds= Tale

af

Jens Ereboe Busch,

Birkedommer og Procurator.

Holden til samme Tid og Sted.

Høistærede!

Det var vel ikke at formode, at en Mand, der er begavet med en flydende Pen, en talende Tunge, og der, som bekendt, finder sin Lyst i at tale og skrive andre til Fornøielse og Underviisning, skulle vise sig stum eller uden Ord ved sli­gen vigtig Forandring, som denne. Men det var dog just ikke derfor at vente, at han udlod sig paa dette Sted, hvis Auditorium for det meeste sædvanlig pleier at bestaae af dem som er meere begavet med at gabe end at høre.

Imid-

Imidlertid, da Du, vores høistfortiente Lærefader, Belædle og Belbyrdige Hr. Krigsraad, Høilærde og Høivise Hr. Doctor, har giort os den Ære og Fornøielse, i Dag at give os nye Prøver paa Din Grundighed i at tænke og Din Færdighed i at tale, og geleidet samme med saadanne Udtrykke, som ikke alene billigen har draget vores Opmærksomhed til sig, men endog har været os saa rørende, at vi snart havde været færdige at blive blødagtige derover, omendskjønt det endda ikke kunde fortænkes Venner og Børn at græde, naar deres Fader tager Afsked.

Saa finde vi os høiligst forbundne at aflægge til Dig vores ydmygste, ærbødige og hiertelige Taksigelse; men skulle der Svar, som Tiltale, maatte samme blive fremført af et dueligere Meedskab, end af mig, som den ringeste af dem der har havt den Ære at kiende og være kiendt af Dig, og tillige har havt den Lykke at tale og skrive for Din Ret. Dog, efterdi Du besidder ligesaa stor Godhed som Fornuft, tager jeg

jeg

jeg ikke i Betænkning at fremføre det ufuld-
komne som min liden Evne formaaer, helst
jeg dertil endog af nogle mine nærværende
høistærede Venner er bleven anmodet, hvor-
ved dog ingen maa vente en udarbejdet og
ziirlig Tale, den jeg hverken har havt Tid
eller Leilighed til, om endog min matte
Tænkraft havde vildet anvende Flid paa
at understøtte min staaende Ben, jeg og
ikke er vant til at klæde mig i fremmed
Dragt, men de faa Ord jeg paa dette Sted
vil sige, skal aleene bestaae i en eenfoldig
forbindtlig Taksigelse, og sluttet med et op-
rigtigt og velmeent Ønske.

Hav da Tak ja tusind Tak, Høilær-
de Hr. Belynder, for hver Gang Du har
betient Retten paa dette Sted; Tak for
for hvert et Vidne Du har underviist og
formanet til at iagttage sin saa dyre svorne
Eed; Tak for al den Omhyggelighed Du
har viist i at veilede dem til Sandhed, ved
at giøre dem det tydeligt og forstaaeligt,
som de skulle bære Vidne om; Tak for den
Redelighed og Upartiskhed Du, som Dom-
mer,

mer, har viist ved Vidners Føring, hvorved Du har tildraget Dig den Fortrolighed af begge Parter, at naar de har overladt Vidnet og deres Qvæstioner til Dig, har de ikke taget i Betænkning, at være selv uden mindste Bekymring derfor, da Du har bevaret den reene og nogne Sandhed ubeskaaret; Tak for den Orden Du har viist og holdet ved Din Ret, ikke ved Bedanterie og stolt Myndighed, men ved en fornuftig og kærslig Omgangsmade, der har giort Dig respecteret endog for den eenfoldigste Almue; Tak for hver en vanskelig Knude Du har opløst; Tak for hvert et sundt og got Raad Du har givet; Tak for hver en Sag Du har søgt at forlige, begge Parter til Gavn og Nytte, som har villet skionne paa samme; Tak for hver en grundig Sentents og Dom Du har affagt, ja Tak for hver en Forretning Du har behandlet som Dommer. Det har været en Fornøielse at gaae i Rette for Dig, en Behagelighed at høre Dig, en Glæde at spørge Dig, og en Lærdom at tage Svar af Dig. Din Tak og Berømmelse skal for det
 det

det alt staae indprentet i vores Hukommelse og Hjerter, saalænge vi har Kræfter til at tænke, og saalænge der er een til, af os som har kiendt og været kiendt og yndet af Dig. Men Dine Børn, som Du selv har baade avlet og født, Dine lærde Skrifter, skal forævige Din Hukommelse til Verdens Ende.

Allerhøistærede høilærde Hr. Belynder! Du har sagt os Dine Årsager og Grunde, hvorfor Du nu med Din Konges Tilladelse har nedlagt Dit Embede, Du udi saa mange Aar har forestaaet, som Dommer og Skriver udi Hans Majestets forrige Rytter-District her i Fyen. Vel maae vi condolere os selv med Dit Tab i dette Fald, men vi gratulerer Dig med Din Konges Naade, og vi glædes ved at deres Skuldre bliver lættet fra en saadan Byrde, der er svær for den at bære, som ikke dermed letslindig vil omgaaes; ja vi gratulerer Publicum og os selv, med den Tid der nu herefter giver Dig meere Leilighed og Frihed, til at aagre med Dit store

E

Pund,

Bund, som utvivslagtig vil yttre sig i flere lærde og opbyggelige Skrifter fra Din Haand og Arbeide.

Det Bæsen, som er ligesaa god som almægtig, styrke Dig med Helbred og Sundhed, forlænge Dine Dage i Fred og Fornøielse, og naar Du her sildig savnes, gid Du da maa lande i den ævige Glædes Havn og de uendelige Frydsboliger.

Den

Dommer-Embedets Vigtighed
til
S v a r
paa
Hr. Krigsraad og Doctor Juris
Christian Ditlef Hedegaards
Afskeds-Tale
forestillet den 21 Dec. 1769
af
Carl Gustav Schist.
Procurator.

Høistærede Herrer!

Det er den første Gang, jeg har den Ære at tale paa et Sted i en for mig saa fremmed Begivenhed, som denne. Intet ønskede jeg meere, end at jeg saaledes kunde udføre min Tale, at samme maatte ansees værdig den Materie, anstændig det Selskab, og aspasset efter det Niemed, den er bestemt til. Men, mine Herrer, jeg maa tilstaae, at jeg er uformuende til at udtrykke mit Hjertes Tanker, saaledes som jeg burde og vilde. Denne Scene rører meget enhver iblant os, men allermest mig selv. Vi see alle den beste Donnere at forlade sit Sæde, et Sæde, som Han i en Tid mod et halvt Hundrede Aar har givet ligesaa megen Ære som samme har givet Ham. Vi alle have stedse

E 3

været

været indtaget af den Nidkiærhed for Kongens Tieneste, der har oplivet Ham, og gjort den høie og svage Alderdom ung og munter til de vanskeligste og møisommeligste Forretninger. Vi ære den Narvaagenhed, hvormed Han uafsladelig har forrettet det Ham betroede Embede. Den Fattige og Rige, den Mægtige og Uformuende, den Vrede og Foragtede, have alle for denne Domstoel funden lige Ret; Han saae aldrig paa Personerne, men aleene paa deres Sager; en god Sag blev altid god, ligesom en ond altid ond. Venstskab, Frygt og Egennytte øvede ikke over Ham deres ellers høitformaaende Herredømme, saaledes, at endog den, der tabte sin Sag, aldrig fandt den mindste grundig Anledning til at være misfornøiet over den imod ham affagde Dom. Ingen forførisst Veltalenhed forvildede Hans Indsigt. Ingen opdigtet Tvivl bragte Hans Fornuft i Uvisshed om Ret. Han overveiede meere hvad Han burde end hvad Han kunde gjøre, som Dommer. For denne Domstoel fandt de Uskyldige altid deres Forsvar, og de Skyldige

dige aldrig Tilflugt, for at faae deres uretfærdige Hensigter fuldført, eller Retfærdigheden standset. Han var altid en Beskytter for Uskyldighed, og en Hevner for Uretfærdighed. Fuldkommen overbevist om den Faderlige Mildhed, med hvilken vore Høistpriselige Monarcher af den Oldenborgske Stamme vil at Deres kiære Undersaatter skal regieres, viste Han den samme Omhed og Mildhed i at domme og at fuldbyrde sine Domme, som Lovgiverne selv have brugt i at give Lovene.

Saadan en Dommer tabe vi i Dag; Tabet rører os alle; hvad maae det ikke røre mig, der fra dette Sted maa tage Afsked ikke aleene med en Dommer, men endog med en Lærer og en Belgiorer; Jeg har havt den Lykke at være opdragen under denne Erværdiges Opsigt, underviist af Ham selv, ved Ham sat paa den Løbebane, hvori jeg er; altid har Han givet mig utvetydige Beviser paa Godhed og Venskab; før skal jeg forglemme mig selv, førend jeg forglemmer hvad jeg er denne min Lærere og Belgiorere skyldig.

Jeg ville tale om Dommer-Embedets Fornødenhed og Vigtighed, men jeg har opholdt mig ved det, som laae mig meest paa Hiertet. Holder mig dette til gode, mine Herrer! Jeg troer, at jeg sagde alt hvad der kan siges om Dommer-Embedets Fornødenhed, Vigtighed, Værdighed og Vanskelighed, naar jeg var saa lykkelig at kunde affkildre en Hedegaard paa sit Dommer-Sæde. Kiend Legemet af Skyn-gen, dem Originalen af disse svage dog rene Træk. See og lær af Hans Exempel, hvorledes den ærlige, duelige og arbeidsomme Dommer bør være.

Der har altid været Stridigheder og Tretter imellem Mennesker; Mit og Dit haver altid udstrøet Uenigheds Sæd blant Verdens Indbyggere; deres Tvistigheder skulle adskilles for at forekomme Voldsomheder; derfor have Dommere altid været nødvendige. Lovene maae være nok saa tydelige, nok saa billige, nok saa afpassede efter Regieringens Indretning, Statens Forfatning og Folkets Sæder og Levemaade,

de, de giøre dog liden Nytte, dersom Folket ikke dømmes derefter. Lovene maa bruges og anvendes paa Undersaatternes Handlinger. Denne Anvendelse udfordrer ei aleene Dommere, men endog Indsigtsfulde Dommere.

Kongedømmet og Dommer-Embedet var i de ældgamle Tider forenet med hverandre. En Regent og en Dommer var een og den samme Person. Moses var baade Israeliternes Anfører og Dommer i Orken; det samme vare hans Eftermænd i det indtagne forjettede Land. Dommer-Embedet har altid været æret som en Grundstøtte for Folkets Rettigheder og Friheder; ved denne skal Retfærdighed udøves i Landet: men det har ikke altid været lige vanskeligt at forrette dette Embede. En Mand, der havde Fornuft og et reedeligt Hierte, længe levet i Verden og givet Agt paa dens Løb, var i de allerældste Tider en god Dommer, uden at behøve anden Kundskab end Forfarenhed; og af den Aarsag kaldte end og Romerne selv deres Dommere ved det

E 5

Navn

Navn Fædre, for at vise det de havde lige
 saa megen Tillid til dem, som Børn til sin
 Fader, der har mere Forfarenhed end det
 selv, og en naturlig Drift til at forfremme
 deres sande Beste.

Folket havde i de første Tider ikke an-
 dre Love at rette sig efter, end den natur-
 lige Billighed, Skikke og Sædvaner. Disse
 vidste den retskafne og aldrende Mand.
 Men siden, da Verden blev meere sleben,
 da Eiendommene bleve mange, da Frihe-
 der og Rettigheder bleve bestemte ved skrift-
 lige Love, da blev det meere vanskeligt at
 domme Folket end før. Lovenes Tal blev
 alt større og større, indtil, som man med
 Sandhed kan sige, at Dommer-Embedet
 er bleven et af de vanskeligste Embeder i
 Staten, formedelsf den vidtloftige Kund-
 skab som dertil udfordres.

Nu maa Dommere giøre sig bekiendt
 ei aleene med Natur- og Folke-Retten, men
 endog med Staternes Grundlove og de u-
 tallige borgerlige Love, ja endog med de
 sær-

særdeles Forbund, som Staterne have ind-
 gaaet med hverandre; det er ikke nok, at
 giøre sig bekiendt med dem: de skal nøie
 forstaaes, de skal forklares, og, det som
 meere er, anvendes paa alle i det borger-
 lige Liv forekommende Sager og Tvistighe-
 der om Personernes Handlinger, Giernin-
 ger og Misgierninger, deres Eiendomme,
 Rettigheder og meere. Et Menneskes Le-
 vetid er for kort til at lære alt hvad en
 Dommer nu bør vide, om han endog gjør
 Lovkyndigheden til sin eeneste Hoved-Be-
 skæftigelse.

I gamle Dage forrettede Kongerne
 altid selv Dommer-Embedet: De holdte
 Ret i Danmark mestendeels paa visse be-
 stemte Dage om Aaret, i hver Province,
 hvilke Rette ere bekiendte under Navn af
 Herredage. Men siden, da Tvistigheder-
 ne blant Undersaatterne toge alt meer og
 meer til, vare de ikke meere i Stand til at
 føre dette Embede selv; derfor have og
 Regenterne, i de nyere Tider, udvalgt sig
 visse fornuftige, reedelige og lovkyndige
 Mænd

Mænd til at forrette Dommer-Embedet i deres Navn og paa deres Begne.

I de fleste Regieringer ere forordnede Underdommere, Overdommere og øverste Dommere. Underdommere blive i Almindelighed holdte for de der ere mindst vigtige; men er dette ikke et Fordomme? Er det ikke dem, der maa gaae Sagerne igienem fra Grunden af? Er det ikke dem, som best ere underrettede om Sagerne; det meeste, ja fast det eeneste, som Overdommerne vide i de dem forekommende Sager, faaer de fra Underdommerne. Er det ikke dem, som bereede Sagerne for Mellem-Instancerne, ja for den høieste Ret selv.

Efter min ringe Indsigt er da Underdommer-Embedet lige saa vigtigt som de andre, i det mindste det usømmeligste, vanskeligste og ansvarligste af alle Dommer-Embeder; derfor er og den, der forretter det vel, lige saa megen Ære værd, som den der forretter sit Embede vel i Overretten. Underdommere ere, lige saa vel som

som alle andre Dommere, betroet endeel af Regentens dømmende Magt.

Bores Hedegaard har dette tilfælles med alle andre Dommere, og kunde vel den dømmende Magt, denne iblant Majestets-Retterne saa vigtige Myndighed, have været betroet i værdigere Hænder, end i Hans. Domstolen var, formedelst Hans rare Egenskaber, ligesaa meget æret som Alteret: den bør jo være det. Tienner Alteret til Gudfrygtigheds, saa tiener Dommersædet til Retfærdigheds, Befordring og Understøttelse. Her fandtes altid en Orden, Anstændighed og Ærbødighed for Retten, hvis Lige ei let findes paa andre Steder. Jeg og De, mine Herrer Medbrødre! kunde altid tale med Friemodighed og Fornøielse, ligesom og enhver maa tilstaae med mig, at Retfærdigheds Alter ingensteds er bleven bedre opvarret, end her. Retten var elsket af de Gode, frygtet af de Onde, æret af enhver.

Det

Det er ikke Venſkab, langt mindre Hykleri, ja ikke engang Taknemmelighed imod min Belgiorer, i hvor ſtor den end er, der aftvinger mig denne aabenbare Be-kiendſſe. Sandheden berettiger mig al-eeene hertil. Og De, Høiſtærede Herrer! Medbrødre og Venner, kan ſelv ſtadfæſte den med Deres uimodſigelige Vidnesbyrd.

Burde jeg og De, mine Herrer! i hvis Navn jeg har taget mig den Frihed at tale, ſkiule de Fortienester, ſom ere be-kiendte for det hele Publicum. Monar-ken ſelv har ikke anſeet dem med Egegyl-dighed.

Kongen, vores allernaadigſte Konge har ved ſin Retfærdighed og Naade viiſt, at vor Hedegaard bør æres og hans For-tienester belønnes. Den Kongelige Naade ſtrekke ſig ikke alene paa og til vor Hede-gaard ſelv ſaa længe han lever, men end-og paa hin Side af hans Grav.

Kon-

Kongen vil at hans efterlevende Familie skal høste Frugten af en værdig Mands og en god Faders Arbeide efter hans Død.

Nyd derfor Fader, Lærer og Velynder denne Kongelige Naade i Rolighed og Glæde: Lad os i flere fortreffelige Skrifter end vi allerede have af Din lærde Pen, see nye Beviis paa Din lange Erfarenhed, mageløse Indsigt og utrettelige Flid.

Forsynet give at Dine Aar maa blive flere og saa mange, indtil Du mæt af Dage selv begierer at omskifte denne majsommelige Tid med den Dig oppebiende lykkelige Eviighed.

Vi smigre os imidlertid i det søde Haab, at vi skulle finde denne ærede Embedsmand i den værdige Efterfølgere som Kongen har givet Ham, Vi troe at vi give Ham den fuldkomneste Berømmelse, naar vi kalde Ham en værdig Eftermand
af

af den Øvrigheds-Person, hvis Tab vi i
Dag beklage, ligesom Han og opfylder
al vort Haab, naar Han viser i Siernin-
gen at Han er værd at følge efter en He-
degaard.

Imprimatur, in fidem Protocolli,
A. SCHYTTTE.

